

M. Vanaga „Mana Amata”

8. turpinājums

“Sīļukalna priede”

Fragmentu publicēšanai sagatavoja Ingrīda Lāce.

Upe sāk tecēt. Vējš čakstinās krūmos. No augstās kraujas viegli nolīgo žagata, pastaigājas pa oļiem, padzeras no upes, atgriežas un atkal paceļas spārnos. Aizlaižas uz vecām dzirnavām brokastīs. Un drusku patērzēt. Amatā nomazgājos, un sākas jauna mana Amatas diena – gājiens uz augšu pretim jaunam upes skaistumam. Tiltiņš, īstenībā resna balka, kas ved pāri Amatai uz Zilūžu krauju un uz Veczilūžu mājām.

Pāreju tiltiņam, uzkāpju Zilūžu krastā, papriecājos par plašo un bagāto Sīļu lejas ainavu, un pēkšņi pašā kalngalā ieraugu vienu priedi, kurā vēl it kā aizkavējies deg saullēkts. Slaida priede. Vēju saldēta, saules sviedrēta, putnu piedziedāta. Tā kāri dzer rīta gaismu un tic labākai nākotnei... Man taka uz priedi iet gar pašu rītstundu, kad saule bitēm ver vaļā ziedu dzīles. Bišu dziesma ir putnu saullēkta himnas turpinājums. Arī priede man jau iztālēm sūta pretim kādu klusinātu dziesmu. Sīļukalna priede skatās taisni debesīs un tikai pašā saullēktā drusku pieliec galvu uz rīta pusi. Kamēr koks jauns, tas pasveicina saullēktu un atliec galvu atpakaļ taisni. Vecās priedes vairs nevar savas vecās galvas tā izklanīt. Tās pamazām un uz visu mūžu paliek godbijīgas rīta sveiciena stāvoklī. ...

No Sīļukalna priedes pārredzams labs Amatas senlejas gabals uz priekšu. No šejienes, ejot pa ceļu, es savu šodienas gājienu varētu stipri saīsināt, bet to nedarīju, lai kāds Amatas kilometrs nepaliktu neredzēts. Bet pirms ceļa apsēdos uz priedes saknes pabrokastot un palauzīt galvu, kur ir robeža starp nozīmīgo un mazāk nozīmīgo, kur beidzas būtiskais un sākas... vai vēsture, folklorā, savas izjūtas, iztēle, dabas cilvēciskošana nav lieki zvārguļi nopietnā aprakstā? Ja visu atņems, kas tad paliks pāri?

Brokastuju viena un runāju pati ar sevi. Ja es būtu jauna un, protams, bagāta (lai man nevajadzētu domāt par iztiku), bet ar šodienas veco prātu, es visu sava mūža darbu ziedotu Amatai. Pa vasaru dzīvotu pie upes teltī, vērotu, pētītu, fotografētu, filmētu, pa ziemu rakstītu, mācītos svešvalodas, intervētu amatiešus. ... Rakstītu pārdomāti, visu zinātniski un mākslinieciski pamatoti, ilustrētu tikai ar labām paskaidrojošām bildēm. Uzņemtu katru amatieti un uzrakstītu katra attieksmi pret savu upi, katru pieamatas māju un tās vēsturi. Sakrātu visas teikas un nostāstus par upi. Ierakstītu daudzas saullēkta himnas, daudzas putnu un vēju dziesmas. Visu Amatas krāču balsis, visu avotu zvanus, visu pērkonu dārdus pār Amatu... Amatai nepietrūktu aizraujoša darba veselam cilvēka mūžam. Bet tāda Amata laikam nekad netiks uzrakstīta. Brokastis paēstas, sapņi izsapņoti, sirds priedei izkratīta. Bija labi.